



**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. I. Quid sit relatio prædicamentalis huius prædecamenti, & de variis
relationum diuisionibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Dices: punctum non est aliquid completum, sed incompletum, quamvis non includatur in linea ut pars, sed ut conditio necessario requisita ad copulandas partes: ergo quamvis linea non includatur in superficie, nisi ut aliquid copulans suas partes, tamen erit quid incompletum non secus ac punctum.

Probabile est lineam & superficiem non esse entia completa.

Respondeo, propter hæc posse probabilissime defendi oppositum conclusionis, nempe lineam & superficiem non esse veras species & completas quantitates, ut sic, quæ est ens completum. Negatur tamen consequentia, & disparitas est, quod punctum habeat tantum rationem termini copulantis, & propterea indirecte tantum habet reduci ad prædicamentum istius rei, cuius partes copulare debet. Linea vero, & superficies præter rationem termini copulantis, quem habent ut sunt indivisibiles, habent divisibilitatem quantitativam, ratione cuius ut tales sunt entia completa per se quanta, licet, ut indivisibiles, sint entia incompleta.

83. *Obiicies primò*: una species non includitur essentialiter in alia specie sibi opposita: sed linea includitur essentialiter in superficie, & utraque in corpore: ergo non sunt diversæ species.

Respondeo distinguendo maiorem: essentialiter, id est tanquam pars essentialis, transeat; quamvis hoc ipsum non sit certum, quia multi non adeo improbabiler tenent mixtum constitui intrinsicè & essentialiter ex elementis, quæ tamen distinguuntur specie ab illo, & opponuntur ipsi: essentialiter, id est tanquam aliquid ex natura sua requisitum ut sit, nego maiorem, & similiter distinguo minorem.

Obiicies secundò: duæ superficies sunt penetrabiles, & idem est de duabus lineis: ergo non sunt quantitates. *Respondeo* distinguendo antecedens: si appliciter quatenus indivisibiles, nego: si quatenus indivisibiles, concedo antecedens, & distinguo etiam consequens: quatenus sunt indivisibiles, concedo; quatenus divisibiles, nego.

Linea superficies, corpus sunt species infinitæ.

Quæres utrum corpus, superficies, & linea sint species infimæ vel subalternæ. *Respondeo* cum communissima sententia, esse infimas, quia non habent sub se alias species.

Dices: linea curva & recta distinguuntur specie, sicut & superficies concava & plana. *Respondeo* negando antecedens, quia differunt tantum accidentaliter sicut homo albus & homo niger: eadem enim linea quæ est curva, potest esse recta, & e contra.

QVÆSTIO VLTIMA

De proprietatibus Quantitatis.

Prima proprietas Quantitatis non habere contrarium.

84. *Prima est* non habere contrarium, & hæc communis est ipsi cum substantia, & patet quia nulla est forma, per quam expellatur quantitas à suo subiecto: ergo non habet contrarium proprie loquendo. Probatur consequentia, quia contraria proprie loquendo nata sunt se invicem expellere ab eodem subiecto inhaesionis.

Secunda non suscipere magis & minus.

Secunda proprietas, etiam communis ipsi cum substantia, est non suscipere magis & minus: licet enim possit extendi, & diminui quoad extensionem, non tamen potest intendi aut remitti, sicut potest calor: neque enim sicut aqua dicitur esse magis & minus calida, ita homo dicitur esse magis aut minus quantus, saltem quoad intensionem. *Dices*: sicut ex eo quod plures gradus coloris essent in eodem subiecto, diceretur illud subiectum magis & intensius calidum; quare ex eo quod essent plures partes quantitatis in eodem subiecto non diceretur magis quantum quoad intensionem?

Respondeo, quia cum subiectum dicitur habere intensiorem formam, quando potest perfectiorem intensius effectum producere, aut quando forma communicat ipsi perfectiorem intensius effectum formalem. Sed ex eo quod quantitas maior, seu plurimum partium sit in subiecto, neque subiectum potest perfectiorem effectum intensius producere, ut patet, neque recipit effectum formalem perfectiorem intensius, non enim recipit alium effectum quam impenetrabilitatem, aut extensionem partium in ordine ad locum, sed eandem omnino impenetrabilitatem haberet à duabus partibus quam haberet à centum: ergo

quoad impenetrabilitatem non reciperet perfectiorem effectum intensius. Extensio autem maior in ordine ad locum non est perfectior effectus intensius, sed extensius, ut patet.

Tertia proprietas est esse æquale vel inæquale, & hanc dicit Philosophus maxime propriam, quia omni & soli convenit. Debet autem intelligi de æqualitate & inæqualitate in rigore, quam scilicet habent res in extensione partium impenetrabilium; alias unus calor dicitur æqualis alteri, & unus Angelus dicitur inæqualis in perfectione alteri Angelo.

Tertia proprietas est æquale.

Quarta proprietas est habere positionem partium in ordine ad locum: quod debet intelligi de aptitudine, quam habet quantitas ad occupandum locum circumscriptivæ.

Quarta habere positionem partium in loco.

Quinta est esse mensuram, hoc est aptum ad certificandum de magnitudine molis alicuius.

Quinta est esse mensuram.

Sexta est esse divisibile in partes impenetrabiles.

Præter quas forte sunt alia proprietates, ut rarum & densum, asperum & lene: quamvis enim Philosophus non fecerit mentionem de illis, non propterea sequitur quod non sint, quia non voluit omnes eius proprietates numerare.

DISPUTATIO XV.

DE RELATIONE.

EQVOR hic ordinem Philosophi, qui prius tractare voluit de Relatione, quam de Qualitate, quod in præcedentibus multa dixerit, ad quorum notitiam valde conducere tractatus de Relatione.

QVÆSTIO I.

Quid sit Relatio Prædicamentalis huius Prædicamenti, & de variis Relationum divisionibus

1. *Relativa* sunt quæ referuntur & ordinantur ad aliud, & *Correlativa* sunt quæ ad se invicem referuntur, & ordinantur, ut Pater & Filius, duo similia inter se: illud vero, quo mediante formaliter relatum refertur, est relatio. Quia verò quædam sunt quæ necessariò & ex natura sua ita referuntur ad aliud, ut non possint esse quin referantur & ordinentur, quia habent necessariam connexionem cum sua relatione, ut scientia refertur ad obiectum, potentia ad actum, creatura ad creatorem; quædam verò referuntur accidentaliter tantum, ita scilicet ut possint non referri, ut Petrus refertur per modum causæ ad Paulum & per modum similis ad Ioannem: Hinc relatio ut sic, potest dividi in relationem identitatem realiter suo fundamento, & in relationem distinctam realiter à suo fundamento.

Quid relatum, quid correlatum.

Rursus quia ex relationibus distinctis realiter à fundamento quædam sunt, quæ necessariò surgunt posito fundamento & termino, & aliquo alio priori ad ipsas relationes, quod non sit actio productiva earum, ut est similitudo duorum alborum, & æqualitas duorum quantorum; quædam verò alia, quæ non necessariò sic oriuntur, ut est unio materiæ ad formam; propterea relatio separabilis à fundamento potest dividi in relationem intrinsicè aduenientem, & extrinsecus aduenientem intelligendo per relationem intrinsicè aduenientem, illam quæ licet accidentaliter sit fundamento, necessariò tamen sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius: & per relationem intrinsicè aduenientem illam, quæ accidentaliter etiam est fundamento, sed non tamè necessariò sequitur ad aliquid prius, quod non sit actio productiva eius. Neque in hoc est aliqua difficultas præter illam, quæ est, utrum dentur huiusmodi relationes extrinsecus aduenientes, de quo postea.

2. *Nota secundò*, relationes communiter dividi in *transcendentales*, & *prædicamentales*. In explicatione autem membrorum huius divisionis mire dissentiant Aristoteles, Caietanus, quem sequitur Fonseca, Combescentius, & Masius, dicit transcendentem esse, quæ respicit terminum talis.

Quid sit transcendentalis, quid sit prædicamentalis.

terminum non pure tanquam terminum, sed potius tanquam causam vel receptum, vel effectum, vel alio modo; sicut actus vitalis respicit obiectum, tanquam causam formalem, sicut potentia vitalis actum. Relatio vero prædicamentalis secundum ipsum est quæ respicit terminum pure sub ratione termini absque dependentia ullius causalitatis, vt similitudo.

Sed hæc explicatio non placet, quia terminus similitudinis est tam bene causa formalis specificans ipsam, quæ actus est causa formalis relationis transcendentalis, quam dicit potentia vitalis, verbi gratia intellectus ad intellectiorem: ergo si relatio respiciens aliud tanquam causam formalem, sicut potentia vitalis respicit actum, sit transcendentalis, similitudo, & idem est de quocumque respectu, erit transcendentalis. Præterea relatio filij ad patrem, quam admittunt hi Authores esse prædicamentalem, & non transcendentalis, respicit terminum suum, scilicet patrem vt causam, ergo non sufficienter distinguitur transcendentalis relatio à prædicamentali per hoc, quod respiciat terminum, vt causam.

Dices cum *Ponsica*, quod relatio filij non respiciat terminum vt causam, sed filium per relationem paternitatis. *Contra*, nec potentia, aut actus vitalis respiciunt obiectum, vt causam ipsa per aliquam relationem, quia secundum aduersarios maxime, obiectum non dicit relationem ad potentiam, aut actum.

3. *Suarez disp. 47. Met. sect. 4.* dicit respicere non pure terminum, per quod distinguitur transcendentalis a prædicamentali, & est ita referre subiectum ad terminum, vt aliquid aliud faciat aut exerceat circa ipsum. Sic potentia ita refertur ad actum, vt nata sit ipsum producere; & actus ita refertur ad obiectum, vt natus sit ipsum representare; & denique ita vnus respicit terminum, vt coniungat suum subiectum cum ipso.

Sed *contra*, quia similitudo etiam, quæ est relatio prædicamentalis, ita refert ad terminum, vt etiam suo modo coniungat suum subiectum cum illo, scilicet similitudinariæ.

Confirmatur, quia actus amoris nihil facit circa obiectum, quam determinare potentiam formaliter ad illud amandum: sed similitudo similiter determinat suum subiectum ad esse simile termino: ergo vtrumque æque pure respicit terminum.

Deinde supponit falsum, vnionem & actionem esse respectum transcendentalis. *Propterea* ex hac explicatione non colligitur cur relatio transcendentalis non pertinet ad prædicamentum aliquod particulare.

4. Alij dicunt, vt *Auerſa*, transcendentalis esse, quæ est de essentia rei relatæ; prædicamentalem, quæ non est. Sed *contra*, quia relatio, quam dicit materia ad formam, non est de essentia eius; nec relatio intellectus ad intellectiorem est de essentia intellectus; & tamen secundum omnes sunt transcendentes: ergo. Probatur maior ex principio sapientis posito, quod respectus non possit esse de essentia absoluti.

Arriga dicit relationem transcendentalis esse illam, quæ est ita de essentia subiecti, vt sit ipsi adæquate identificata; prædicamentalem vero, quæ non est adæquate identificata: colligi autem potest ex ipsius doctrina an sit adæquate identificata, aut non, ex eo quod fundamentum possit esse sine illa, aut non possit: si potest, non erit adæquate identificata si non potest, erit.

Hæc doctrina in primis supponit quod relatio prædicamentalis non sit distincta realiter ab extremis simul sumptis, si enim esset sic distincta, nec adæquate nec inadæquate, identificarentur fundamento, vt patet. Deinde secundum hanc sententiam actio non esset prædicamentalis, quia non esset adæquate identificata fundamento, quod tamen est falsum, cum sit relatio de prædicamento actionis.

5. Itaque existimo relationem transcendentalis esse eam, quæ identificatur realiter rei relatæ per ipsam, & prædicamentalem esse, quæ rei relatæ non identificatur: quare diuisio relationis in transcendentalis, & prædicamentalem coincidit cum illa prima, quam posui. Probatur hoc

tum ex reiectione aliarum explicationum, tum quia per hoc sufficienter distinguuntur inter se: tum etiam quia ex hoc patet cur relationes transcendentes non ponuntur in eodem prædicamento cum prædicamentalis, nec in aliquo determinato prædicamento; nam quia identificantur realiter suis fundamentis, debent reduci ad prædicamenta suorum fundamentorum, & non poni in aliquo alio: & hinc etiam congruentissime vocantur transcendentes, quia scilicet non ponuntur in aliquo prædicamento determinato, sed quædam ponuntur in prædicamento substantiæ, quædam in prædicamento quantitatis, quædam in cæteris.

Dices hinc sequeretur quod omnis relatio non identificata fundamento, deberet esse prædicamentalis, & consequenter de prædicamento *Ad aliquid*: sed hoc est contra nos, quia relationes extrinsecus aduenientes non identificantur suis fundamentis, & tamen non pertinent ad prædicamentum illud.

Respondeo distinguendo sequelam: prædicamentalis, prout prædicamentalis opponitur transcendentali concedo: prout capitur pro relatione tertij prædicamenti, nego sequelam. Itaque relatio prædicamentalis capitur dupliciter, primo pro omni relatione, quæ non est transcendentalis, & in hoc sensu comprehendit relationes tam intrinsecas quam extrinsecas aduenientes. Alio modo pro relatione pertinente ad tertium prædicamentum, & sic non comprehendit relationes extrinsecas aduenientes.

6. *Alia diuisio* Relationis est in relationes secundum diuersitatem, & relationes secundum esse. Et in his etiam membris diuisiuis varijs sunt modi dicendi. Sed breuiter nobis dicendum est, vel per relatiua secundum dici intelligi, quæ referuntur ad aliud per respectum rationis, aut denominationem extrinsecam, & non per aliquid reale intrinsecum, vt Deus refertur ad creaturas, & per relatiua secundum esse, intelligi, quæ referuntur per aliquid reale intrinsecum: vel certe per relatiua secundum dici intelligi illa, quæ referuntur relatione transcendentali, & per relatiua secundum esse intelligi, quæ referuntur relatione prædicamentali. Ideo autem relatiua transcendentaliter dicuntur relatiua secundum dici, quia non per aliquid realiter distinctum referuntur, relatiua vero prædicamentalia dicuntur secundum esse, quia per aliquid reale distinctum referuntur. Vel denique per relationes secundum dici intelligi possunt illa, quæ licet sint absoluta, explicantur tamen per modum relatiuum, vt sunt potentia, pars, habitus, & similia; & per relationes secundum esse intelliguntur, quæ vere sunt relationes. In quibus omnibus acceptionibus non potest esse nisi quæstio de nomine: & quia non eodem modo omnes authores has relationes explicant, vt videtur talis quæstio, semper conueniendum est in acceptione nominis, quoties de re ipsa discurrere placuerit.

His suppositis modo indagandum restat, quid sit relatio prædicamentalis pertinens ad hoc tertium prædicamentum, quod communiter vocatur *Ad aliquid*. Philosophus reiecta veterum definitione, nimirum hac: *Relatiua dicuntur quæ eo ipso quod sunt, aliorum esse dicuntur*, quia conueniebat omnibus accidētibus, sunt enim entis entia, hoc est ex natura sua ordinata ad efficiendum substantiā, & ad inherendum ipsi, statuit propriam definitionem, *Relatiua sunt, quorum totum esse est ad aliud se habere*, quæ definitio est bona, si explicetur ita vt habeat eundem sensum cum illa, quam sequenti conclusione subiicio.

CONCLUSIO.

7. *Bene definitur Relatio prædicamentalis de prædicamento* Ad aliquid esse accidens reale intrinsecus adueniens: cuius totum esse est ad aliud se habere, id est cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius realiter distincti ad aliud realiter distinctum.

Probatur, quia omni & soli conuenit, & sufficientissime declarat naturam Relationis huius prædicamenti, vt distinguitur ab omnibus alijs, quæ non sunt huius prædicamenti, vt patebit ex eius explicatione. Dicitur *Accidens* ad excludendas omnes relationes substantiales, vt sunt

Relatio prædicamentalis capitur dupliciter.

Definitio relationis prædicamentalis assignata à Philosopho.

Quid est Relatio de prædicamento ad aliquid.

relationes diuinae, & omnes illae, quae identificantur substantiae realiter: quia tales, cum non sint aptae naturae inherere, non sunt accidentia praedicamentalia, licet possint esse accidentia, id est extra essentiam rei, cui conueniunt. Dicitur *reale* ad excludendas relationes relationis, quae non collocantur in praedicamento. Dicitur *intrinsicus adueniens* ad excludendas relationes extrinsecus aduenientes, de quibus alias. Dicitur *cuius totum esse consistit in ordinatione actuali alicuius ad aliud*, ut excludatur accidentia realia absoluta, & ut significetur quod non possunt existere, quin actualiter ordinent unum ad aliud, aut quod non habeant aliud munus quam actualiter ordinare unum ad aliud, sicut similitudo non habet aliud munus quam facere aliquid actu simile alteri. Dicitur *alicuius realiter distincti*, ut excludantur relationes transcendentales, quae identificantur realiter suis fundamentis.

8. Dicitur has relationes fuisse exclusas per particulam *Accidens*, nam relationes transcendentales, quas dicunt substantiae quaecumque ad alias res, non possunt esse accidentia: ergo superflue ponitur haec particula.

Respondeo non omnes relationes transcendentales fuisse exclusas per particulam *accidens*, sed illas quae identificantur substantiis, praeter quas dantur aliae transcendentales in accidentibus quae sunt accidentia: quare ut omnes omnino excluderentur, addenda erat haec particula; imo Philosophus ipse voluit eam significare hic, dum dixit totum esse relationis esse ad aliud: per quod intellexit totum esse reale; quo sensu non est verum, quod totum esse vllius relationis transcendentalis identificata vlli rei absolute, sit ad aliud, nam cum identificetur rei absolute, facit vnā rem cum ipsa, quae res cum includat, duo, absolutum scilicet, & respectuum, non potest habere totum suum esse ad aliud, sicut nec habet totum suum esse ad se.

9. Si queras, unde colligimus, quod Philosophus voluit excludere relationes extrinsecus aduenientes (si dantur aliqua huiusmodi, quae non sunt relationes transcendentales) ab hoc praedicamento.

Respondeo ex duobus capitibus id colligi: primo, quia, ut postea docebitur, huiusmodi relationes ponuntur in aliis praedicamentis: secundo, quia ipse dixit, ad relationes à se definitas non dari per se motum, hoc est non produci eas per actionem ad se immediate terminatam, sed eas sequi ad productionem alicuius alterius: sed hoc non est verum de relationibus extrinsecus aduenientibus, quia multae ex illis per actionem ad se immediate terminatam producuntur, ut vnio materiae cum forma, ubi intrinsicum &c. ergo non voluit eas comprehendere sub sua definitione, & consequenter voluit eas excludere.

10. Obicitur contra illud, quod totum esse relationis sit ad aliud se habere: ratio intrinsicus adueniens est accidens, ergo totum eius esse non est ad aliud se habere. Probatur consequentia, quia accidentis esse est inesse subiecto: & quidem hoc est maxime verum de accidente respectivo, quod nullo modo potest esse absque subiecto.

Confirmatur: quia ratio includit essentialiter illam formalitatem, quam dicit accidens ut sic: sed illa formalitas non est aliud, ut patet: ergo totum esse accidentis non est ad aliud.

Respondeo distinguendo consequens: totum esse particulare ipsius non est ad aliud se habere, id est nihil facit circa suum subiectum, quam ordinare ipsum ad alterum, nego: ita ut non sit natum inesse subiecto, concedo consequentiam: & per hoc patet ad probationem consequentiae.

Ad confirmationem distinguo etiam consequens: totum esse particulare, quatenus distinguitur à ceteris accidentibus, nego: totum esse quatenus cum illis conuenit, concedo: sed hoc non impedit bonitatem definitionis praemissae.

Q. V. A. S. T. I. O. II.

Quanam requiruntur, ut resultet ratio praedicamentalis intrinsicus adueniens.

11. **H**ic breuiter subiungam aliqua, quae ad cognoscendam naturam relationum huius praedicamenti

conducunt. Itaque ut sit ratio intrinsicus adueniens imprimis requiruntur duo extrema, quorum vnum per relationem formaliter referatur, & sine relatione non referetur nisi fundamentaliter tantum: vnum enim non potest referri realiter ad seipsum. Ex his extremis illud, quod refertur dicitur esse subiectum & fundamentum relationis, quia scilicet ratio subiectatur & fundatur in ipso: illud vero ad quod refertur, dicitur, esse terminus relationis, quia ad illud tendit. Exemplum huius rei habemus in similitudine hominis ad equum, quae habet pro extremis hominem & equum realiter distinctos, pro fundamento vero, ac subiecto hominem, & pro termino equum. Quia vero duo extrema aliquando possunt esse cum relatione, aliquando sine, & quia etiam duo extrema possunt habere relationes oppositas ad se inuicem, nimirum similitudinem & dissimilitudinem, potest enim Petrus esse similis Paulo in doctrina, & dissimilis in moribus; hinc praeter extrema requiruntur ad relationem ratio fundandi, hoc est illa ratio, ob quam habent inter se relationem, & haec ratio fundandi vocatur ab aliquibus fundamentum proximum, verbi gratia homo & equus possunt esse & non esse similes in albedine: quia ergo albedo est ratio, ob quam habent similitudinem, propterea est ratio fundandi similitudinem inter hominem & equum.

12. *Aduertendum autem est*, hanc rationem fundandi non semper debere esse quid realiter distinctum ab extremis, quae referuntur, ut patet in similitudine, quam habet homo cum bruto in animalitate, nam ista similitudo non exigit aliquam rationem fundandi in extremis distinctam realiter ab ipsis: & idem patet de aequalitate duarum quantitarum, & de dissimilitudine albedinis & nigredinis. Quando autem est realiter distincta, tunc ratio habebit duo fundamenta quae referuntur per ipsam, remotum & proximum; & proximum est ipsa ratio fundandi, remotum est illud, in quo reperitur. Hoc patet in similitudine, quae est inter hominem & brutum in albedine, nam quia albedo, quae est ratio fundandi ipsam, distinguitur ab homine, propterea ista similitudo habet duo fundamenta relata per ipsam: pro proximo quidem ipsam albedinem, quae immediate dicitur similis albedini bruti; pro remoto vero ipsum hominem, qui non est similis hac similitudine nisi mediate, mediante scilicet forma realiter distincta. Quando vero ratio fundandi non est realiter distincta, tunc non debet habere duo fundamenta saltem realiter distincta, ut ex se patet; quia earentur deberet, quatenus ratio fundandi esset realiter distincta ab extremo relato.

13. *Dices*: nunquam possunt aliqua habere relationem realem intrinsicus aduenientem, quin habeant simultatem existentiae: sed simultas existentiae inter res, quae referuntur relatione realiter à seipsis distincta, est realiter distincta ab ipsis, ut patet inductione: ergo ratio fundandi relationem semper debet esse realiter distincta. Probatur consequentia, quia illa simultas est ratio fundandi relationem intrinsicus aduenientem, quandoquidem semper & necessario praesupponatur ipsi, eaque posita necessario sequatur ratio illa.

Respondeo, negando consequentiam: ad cuius probationem dico, quod illa simultas, licet necessario praesupponatur, non tamen est ratio fundandi, sed conditio necessaria requisita ad relationem: & ratio huius est, quia res dissimiles, verbi gratia, dicuntur esse dissimiles in ratione fundandi; patet autem, quod non dicantur dissimiles in illa simultate existentiae: ergo simultas non est ratio fundandi dissimilitudinem, sed tantum conditio necessaria requisita; eodem enim modo concurrat ad omnes relationes intrinsicus aduenientes, & consequenter sicut non est ratio fundandi respectum dissimilitudinis, ita neque respectum vllum.

Modo remanet discutiendum utrum ratio realis petat habere terminum realiter existentem: & licet principaliter hoc quaeramus de relatione intrinsicus adueniente, tamen videmus etiam quid dicendum sit de relatione transcendentali & extrinsecus adueniente.

Ad relationem intrinsicus aduenientem requiruntur duo extrema.

Et ratio fundandi.

Ratio fundandi non debet esse semper distincta a extremis.

Ratio aliquando habet duo fundamenta, proximum & remotum.

Coexistentia extremorum non est ratio fundandi, sed conditio sine qua non.

Cur excludit Philosophus plus à praedicamento tertio relationes extrinsecus aduenientes.